

Nefndasvið Alþingis
b.t. fjárlaganefndar og efnahags- og viðskiptanefndar
nefndasvid@althingi.is

Reykjavík, 27. apríl 2020

Efni: Umsögn SI um frumvarp um frekari aðgerðir til að mæta efnahagslegum áhrifum í kjölfar heimsfaraldurs kórónuveiru, 726 mál, frumvarp um fjárstuðning til minni rekstraraðila vegna heimsfaraldurs kórónuveiru, 725. mál og frumvarp til fjárukalaga fyrir árið 2020, 724. mál.

Samtök iðnaðarins (hér eftir „samtökin“ og „SI“) hafa tekið til umsagnar frumvörp um aðgerðir til að mæta efnahagslegum áhrifum í kjölfar heimsfaraldurs kórónuveiru, mál nr. 724, 725 og 726.

Til móts við mesta efnahagssamdrátt í heila öld

Samtök iðnaðarins fagna annarri aðgerðaáætlun stjórnvalda sem kynnt var af forystumönnum ríkisstjórnarinnar þann 21. apríl sl. en í ofangreindum frumvörpum er leitast við að lögfesta þær aðgerðir. Frá því að fyrsta aðgerðaáætlun stjórnvalda var kynnt fyrir um mánuði síðan hafa borist jákvæðar fréttir um að virkum COVID-19 smitum hér á landi hafi fækkað umtalsvert. Á sama tíma hefur hins vegar komið betur í ljós hversu mikil neikvæð efnahagsáhrif heimsfaraldur kórónuveiru hefur haft, hér á landi og í okkar helstu viðskiptalöndum. Hér á landi er nú reiknað með stærsta efnahagssamdrætti í heila öld og að atvinnuleysi verði meira en áður hefur sést hér á landi. Nú þegar eru um 53 þúsund manns á atvinnuleysisráði eða í hlutastarfaleið.

Þörf á frekari aðgerðum

Önnur aðgerðaáætlun stjórnvalda er kynnt í ljósi þessarar þróunar. Ljóst er að þörf er á frekari aðgerðum til ná þrjúþættu markmiði aðgerðanna, þ.e. að í þeim felist fullnægjandi varnir, vernd og viðspyrna fyrir heimilín, fyrirtækin og hagkerfið. Afstaða SI er því sú að þrátt fyrir að í aðgerðum stjórnvalda felist skref í rétta átt þá þarf meira til. Eftir því sem dregur úr faraldrinum og sóttvarnaraðgerðum vegna hans munu áherslur í aðgerðum stjórnvalda þurfa að færast í auknum mæli úr því að bregðast við bráðavanda yfir á þær aðgerðir sem nauðsynlegar eru til að skapa kröftuga viðspyrnu fyrir efnahagslífið að faraldrinum loknum. Með því móti er stutt við verðmætasköpun með tilheyrandi framtíðartekjum fyrir ríkissjóð.

Mikill samdráttur í öllum helstu greinum iðnaðar

Samdrátturinn sem nú er í hagkerfinu er ekki bundinn við eina grein efnahagslífsins. Engin grein er undanskilin áhrifum þeirrar heimskreppu sem kórónuveiran hratt af stað. Mikill samdráttur er t.d. í öllum helstu greinum iðnaðar um þessar mundir, þ.e. byggingariðnaði og mannvirkjagerð, framleiðsluiðnaði og hugverkaiðnaði. Má í því sambandi nefna að samkvæmt nýlegri könnun meðal stjórnenda iðnfyrirtækja vænta 75% iðnfyrirtækja samdráttar á öðrum ársfjórðungi þessa árs og tæplega helmingur þeirra vænta að samdrátturinn í tekjum verði meiri en fjórðungur. Áhrifin af samdrætti greinarinnar eru víðtæk fyrir vinnumarkaðinn en í iðnaði störfuðu í fyrra um 43 þúsund manns en nú er um einn af hverjum fimm í iðnaði á atvinnuleysisbótum eða í greiðslum vegna minna starfshlutfalls eða ríflega 8 þúsund manns.

Samdráttur í iðnaði hefur mikil áhrif á hagkerfið en greinin skapaði um 22% landsframleiðslunnar, fimmtung starfa og 30% gjaldeyrstekna á síðasta ári. Áfallið sem hagkerfið er nú að verða fyrir undirstrikar mikilvægi fjölbreytts efnahagslífs og í því sambandi mikilvægi öflugs iðnaðar.

Þörf á umfangsmeiri og fjölþættari aðgerðum

Umfang þeirra 20 aðgerða sem stjórnvöld hafa boðað, og að hluta hrint í framkvæmd, í tilefni af heimsfaraldri kórónuveirunnar eru um 290 ma.kr. eða um 10% af landsframleiðslu. Um er að ræða tvær aðgerðaáætlanir með fjölþættum aðgerðum sem nýtast heimilum og fyrirtækjum vel í að takast á við afleiðingar veirufaraldursins. Fyrsta aðgerðaáætlunin var mun umfangsmeiri en önnur aðgerðaáætlunin eða um 230 ma.kr. samanborið við 60 ma.kr. umfang þeirrar áætlunar sem hér er til umfjöllunar. Er það mat SI að önnur aðgerðaáætlunin, sem umsögn þessi fjallar um, mætti verið umfangsmeiri og að aukin áhersla væri á þætti sem bæta samkeppnishæfni landsins, verja störf og skapa ný, auka viðspyrnu efnahagslífsins og skapa þannig tekjur fyrir ríkissjóð í framtíðinni.

Mikilvægt að allir gangi í takt

Samtökin telja jákvætt að sjá að ríkisstjórn, Seðlabanki Íslands og lánveitendur gangi í takt að sameiginlegu markmiði við erfiðar aðstæður. SI fagna yfirlýsingum forystumanna ríkisstjórnarinnar um að meira verði gert og taka heilshugar undir að betra sé að gera of mikið en of lítið við þessar aðstæður. SI telja rétt að benda á ýmis atriði sem væru að mati samtakanna til þess fallin að styrkja aðgerðirnar og ofangreind frumvörp enn frekar og auka þannig líkur á öflugri viðspyrnu fyrir íslenskt efnahags- og atvinnulíf til skemmri og lengri tíma.

I. Frumvarp um frekari aðgerðir til að mæta efnahagslegum áhrifum í kjölfar heimsfaraldurs kórónuveiru, 726 mál¹

Í frumvarpi um frekari aðgerðir til að mæta efnahagslegum áhrifum í kjölfar heimsfaraldurs kórónuveiru er að finna fjölþættar aðgerðir sem miða að því að draga úr tjóni, tryggja að neikvæð áhrif á atvinnulíf og efnahag vari sem skemmst og skapa aðstæður fyrir öflugra viðspyrnu í kjölfarið. Samtökin fagna frumvarpinu og telja mikilvægt að það nái fram að ganga. Samtökin vilja þó gera athugasemdir við einstaka þætti frumvarpsins sem verða útlistaðar hér að neðan.

Efling nýsköpunar

SI fagna eindregið auknum stuðningi við nýsköpun og telja að með þeim aðgerðum sem hafa verið kynntar séu líkur auknar á því að atvinnugreinar sem byggja á hugviti og nýsköpun geti sótt fram í þeim efnahagsþrengingum sem við blasa og veitt kröftuga viðspyrnu til skemmri og lengri tíma og þannig verði aukið við fjölbreytni í atvinnulífi og útflutningsgreinum. SI leggja áherslu á að fjölbreyttara atvinnulíf veiti aukinn stöðugleika til framtíðar. Í þessu ljósi er yfirlýsing stjórnvalda um að skapa forsendur fyrir öflugri efnahagslegri viðspyrnu á grundvelli hugvits og þekkingar sérstaklega jákvæð og í raun eðlilegt framhald af nýsköpunarstefnu stjórnvalda sem kynnt var haustið 2019 þar sem því var lýst yfir að Ísland væri nýsköpunarland.

SI hvetja til þess að tillögurnar verði samþykktar með eftirfarandi breytingum.

¹ <https://www.althingi.is/altext/150/s/1255.html>

Hækkun á endurgreiðsluhlutfalli og þaki vegna fjárfestinga í rannsóknum og þróun

Það er samhengi á milli efnahagslegrar velsældar og fjárfestingar í rannsóknum og þróun (R&B). Þeim mun meiri sem fjárfesting í R&B er, þeim mun meiri er efnahagsleg velsæld. Hér á landi koma um 2/3 af fjárfestingu í R&B frá einkaaðilum. Með endurgreiðslum ríkisins á útgjöldum fyrirtækja til rannsókna og þróunar (R&B) er hvatt til frekari fjárfestingar í nýsköpun. Sú fjárfesting er ekki eingöngu hagkvæm fyrir viðkomandi fyrirtæki heldur hlýst af henni samfélagslegur ávinningur.

Fjárfesting í R&B skapar störf í samfélaginu, umsvif aukast þannig að ríkissjóður fær auknar skatttekjur og útflutningur eykst sem styrkir hagkerfið. Sá hvati sem felst í endurgreiðslum á kostnaði vegna R&B hefur gefið góða raun hér á landi frá því að því fyrirkomulagi var komið á fyrir um áratug síðan. Það er því jákvætt að sjá umbætur á núverandi kerfi en samtökin telja að lengra ætti að ganga til að verja störf, skapa fleiri störf, renna fleiri stoðum undir hagkerfið, auka útflutningstekjur og skapa aukin verðmæti sem skila ríkissjóði tekjum í framtíðinni.

Samtökin leggja því til eftirfarandi breytingar:

- Að breytingar á 10. gr. laga nr. 152/2009 verði **ótímabundnar**.
- Að hækkun á þaki og endurgreiðsluhlutfalli **taki gildi strax**, fyrir rekstrarárið 2020 og að kapp verði lagt á að flýta útgreiðslum vegna ársins 2019.
- Að sérstakur frádráttur frá álöggðum tekjuskatti nemi **allt að 35 hundraðshlutum af útlögðum kostnaði, að teknu tilliti til takmarkana samkvæmt 15. gr. sömu laga** (nr. 152/2009). Fyrirhluti greinarinnar myndi hljóða svo eftir fyrrgreindar breytingar: „Nýsköpunarfyrirtæki sem er eigandi að rannsóknar- eða þróunarverkefnum sem hlotið hafa staðfestingu skv. 5. gr. á rétt á sérstökum frádrætti frá álöggðum tekjuskatti sem nemur allt að 35 hundraðshlutum af útlögðum kostnaði vegna þessara verkefna enda sé um að ræða frádráttarbæran rekstrarkostnað í skilningi 1. mgr. 1. tölul. 31. gr. laga nr. 90/2003, um tekjuskatt.“ Með öðrum orðum er lagt til að „20 hundraðshlutum“ verði breytt í „allt að 35 hundraðshlutum“.
- Að hámark kostnaðar til útreiknings á frádrætti frá álöggðum tekjuskatti hjá hverju fyrirtæki verði 1.100.000.000 kr. óháð því hvort um er að ræða aðkeypta rannsóknar- eða þróunarvinnu. Síðari hluti ákvæðis 10. gr. laga nr. 152/2009 myndi þannig hljóða svo: „Hámark kostnaðar til útreiknings á frádrætti hjá hverju fyrirtæki skal vera 1.100.000.000 kr. Þar af er heimilt að aðkeypt rannsóknar- og þróunarvinna nemi að 200.000.000 kr.“

Nánari rökstuðning fyrir umræddum breytingartillögum SI má finna í **viðauka I** við umsögn þessa.

Rýmkaðar fjárfestingaheimildir lífeyrissjóða í vísisjóðum og aukin framlög til Kríu

Vísað er í fyrirhugaða hækkun á heimild lífeyrissjóða til að fjárfesta í sjóðum um sameiginlega fjárfestingu í nýsköpunarfyrirtækjum, úr 20% í 35% (IV. kafla, 4. gr.). Lífeyrissjóðum verður heimilt að eiga allt að 35% í stað 20% af hlutdeildarskírteinum eða hlutum í sjóðum um sameiginlega fjárfestingu. Heimild þessi á að ná til sjóða um sameiginlega fjárfestingu sem eingöngu fjárfesta í litlum og meðalstórum nýsköpunarfyrirtækjum. SI telja breytinguna jákvæða og til þess fallna að liðka fyrir stofnun nýrra fjárfestingasjóða (hér eftir vísisjóða) á sviði nýsköpunar.

Þessi aðgerð, ásamt fyrirhugaðri stofnun Kríu fjárfestingasjóðs, fara vel saman. Þá er jákvætt að sjá að til stendur að flýta stofnun Kríu og auka framlög til sjóðsins samkvæmt fjárákallögum. Mikilvægt er að Kríu verði komið á fót eins fljótt og verða má þannig að hann geti komið til móts við stofnun nýrra vísisjóða á árinu 2020. Þá hafa einnig verið kynnt áform um sérstaka „stuðnings-Kríu“ sem mun bjóða mótframlag til fjárfestinga í sprotafyrirtækjum.

Þetta er jákvætt, sérstaklega í ljósi þess að mörg dæmi eru um að sprotafyrirtæki standi frammi fyrir fjárhagslegri óvissu.

Námsmenn virkjaðir í nýsköpun

SI leggja áherslu á að Alþingi samþykki aukin framlög til Nýsköpunarsjóðs námsmanna, skv. fjárukalögum 2020, og telja einnig jákvætt að nýsköpunarfyrirtæki geti ráðið til sín starfsmenn af atvinnuleysissskrá til allt að sex mánaða í senn í samvinnu Vinnumálastofnunar og Nýsköpunarmiðstöðvar Íslands.

Endurgreiðsla virðisaukaskatts til sveitarfélaga

SI fagna því að í frumvarpinu sé lagt til að sveitarfélög eða stofnanir og félög sem alfarið eru í eigu þeirra öðlist tímabundinn rétt til endurgreiðslu virðisaukaskatts af vinnu manna á byggingarstað vegna byggingar, viðhalds eða endurbóta á öðru húsnæði en íbúðar- og frístundahúsnæði, sem alfarið er í eigu þeirra. Mikilvægt er að liðka fyrir markmiði sveitarfélaga um 15 ma.kr. flýtiframkvæmdir. Byggir ákvæðið á reynslu sem fékkst eftir fjármálaáfallið 2008 þegar sveitarfélögum eða stofnunum og félögum sem alfarið eru í eigu sveitarfélaga var veitt samsvarandi heimild til endurgreiðslu virðisaukaskatts. Þar sem um tímabundna hækkun á endurgreiðslu er að ræða þarf að hafa í huga að umrædd flýtiverkefni fara nú í hönnun og í kjölfarið hefst jarðvinnan. Þessir tveir verkþættir taka tíma og því mikilvægt að endurgreiðsla virðisaukaskatts taki einnig til jarðvinnu svo að hægt verði að ná markmiðum með aðgerðinni á tímabilinu.

Mikilvægt er að fá sveitarfélögin í aðgerðir til að bregðast við niðursveiflunni og skapa viðspyrnu fyrir íslenskt atvinnulíf. Það er um 150 ma.kr. uppsöfnuð viðhaldspörf í innviðum á vegum sveitarfélaga, þ.e. í fráveitum, sveitarfélagavegum, fasteignum sveitarfélaga og í úrgangsmálum samkvæmt skýrslu SI og FRV um stöðu innviða. Mikilvægt er að ríkið skapi hvata fyrir sveitarfélögin til að fara í þessar innviðafrankvæmdir nú. Með innviðafrankvæmdum sveitarfélaga á þessu sviði eru sköpuð störf, dregið úr niðursveiflunni og byggt undir hagvöxt til framtíðar. SI fagna framgöngu SÍS, Reykjavíkurborgar og fleiri sveitarfélaga og nú ríkisins í þessum efnunum en með því eru bæði varin og sköpuð störf og verðmæti til skemmri og lengri tíma. Umfang aðgerðanna verður meira en ella, áhrifanna gætir víðar um land og framkvæmdir verða af fjölbreyttari toga, smáar og stórar. Það er jákvætt.

Endurgreiðsla virðisaukaskatts til þjónustugreina

Eitt markmiðið Allir vinna átaksins er að draga úr svartri atvinnustarfsemi og skapa jákvæða hvata fyrir neytendur að eiga lögleg viðskipti við heilbrigð fyrirtæki og fagmenn, m.a. á sviði löggiltra iðngreina. Ljóst er að þjónustuiðngreinar hafa ekki fallið undir þetta átak en sömu sjónarmið eiga við um þær greinar, þ.e. snyrtifræði, hársnyrtiðn, gull- og silfursmíði, kjól- og klæðskeraiðn og ljósmyndun. Ennfremur eru nú fordæmalausar aðstæður þar sem rekstur þessara fyrirtækja er sérstaklega erfiður og sum þeirra hafa sætt lokunum vegna ákvarðana heilbrigðisyfirvalda til að sporna gegn útbreiðslu kórónuveirunnar. Ljóst er að hluti þeirra úrræða sem stjórnvöld hafa boðað taka til þessara fyrirtækja. Til að auka viðspyrnu fyrirtækja á þessum sviðum telja SI að horfa eigi til þess að útvíkka Allir vinna átakið svo það nái til þeirra enda væri endurgreiðsla á virðisaukaskatti í þessum greinum til þess fallin að auka eftirspurn neytenda eftir þjónustu frá fyrirtækjum og þannig aðstoða fyrirtæki, bæði á meðan þessum erfiða tíma stendur og við endurreisn eftir að ástandið er yfirstaðið.

Frestun skattgreiðslna lögaðila

Í 1. gr. frumvarpsins er lagt til að lögaðilum með takmarkaða ábyrgð sé heimilt að fresta fyrirframgreiðslu tekjuskatts vegna ársins 2019 og jafna á móti tapi ársins 2020, þegar það raungerist. Er hér verið að koma til móts við fyrirtækin sem skv. áður nefndri könnun á meðal stjórnenda iðnfyrirtækja vænta 75% samdráttar á öðrum ársfjórðungi þessa árs. Samtökin fagna því að verið sé að koma til móts við fyrirtæki í landinu með þessum hætti en gera þó athugasemdir við hámark þess skatts sem heimilt er að fresta greiðslu á, sem eru 20 m.kr. Ljóst er að úrræðið nær ekki að fullu til allra fyrirtækja í landinu en ástandið í samfélaginu hefur aftur á móti áhrif á þau öll, stór sem smá.

Þrátt fyrir að meginþorri fyrirtækja falli undir úrræðið, þá er ljóst að sanngirnirök leiði til þess að fyrirtæki sem skiluðu miklum hagnaði á árinu 2019 og ber því að greiða meira en 20 m.kr. í tekjuskatt njóti sama hagræðis og önnur fyrirtæki. Núverandi ástand getur komið alveg jafn illa niður á þeim fyrirtækjum – smáum og stórum – sem hafa eftir atvikum mögulega lagt í auknar fjárfestingar, og því eðlilegt að jafnræðis sé gætt, að þessu leyti. Samtökin leggja því til að ekkert hámark verði á fjárhæð þess skatts sem heimilt er að fresta greiðslu á þannig að úrræðið nái að fullu til þeirra fyrirtækja sem skattskyld eru á Íslandi.

II. Frumvarp um fjárstuðning til minni rekstraraðila vegna heimsfaraldurs kórónuveiru, 725. mál²

Samtök iðnaðarins telja mikilvægt að auka viðspyrnu fyrirtækja til að flýta efnahagsbatanum þegar efnahagshjólin fara aftur að snúast. Tryggja þarf viðunandi lausafjárstöðu fyrirtækjanna, koma til móts við rekstrarstöðvun og minnkuð umsvif með beinum fjárveitingu frá hinu opinbera sem og auka aðgang fyrirtækja að hagstæðum lánnum, með lágum vöxtum. Því til viðbótar telja SI mikilvægt að skapa jákvæða hvata til að eiga viðskipti við fyrirtæki sem hafa orðið fyrir hvað mestu áfalli vegna lokunar starfsstöðva vegna ákvörðunar sóttvarnaryfirvalda, t.d. með endurgreiðslu eða niðurfellingu virðisaukaskatts. Samtökin fagna þeim aðgerðum sem lagðar eru til í frumvarpi þessu en vilja hér að neðan þó útlista athugasemdir sínar við einstaka aðgerðir.

Lokunarstyrkur

Í II. kafla frumvarpsins er lagður til styrkur, svokallaður lokunarstyrkur, til handa þeim rekstraraðilum sem var skylt að loka eða hætta tímabundið starfsemi og þjónustu vegna ákvörðunar sóttvarnaryfirvalda. Styrkfjárhæð er bundin hámarki, 800 þús. krónur á starfsmann og að hámarki 2,4 m.kr. fyrir hvern rekstraraðila. Samtökin fagna því að styrkja eigi með þessum hætti fyrirtæki sem hafa ekki getað starfað sökum ákvörðunar yfirvalda en ljóst er að einungis hluti þeirra fyrirtækja sem svo er ástatt um munu njóta umræddra styrkja. Hér ber til þess að líta að krafa er um að tekjur séu 75% lægri í apríl 2020 en í apríl 2019. Ljóst er að umrædd krafa um 75% tekjufall er töluvert íþyngjandi en rekstraraðstæður fyrirtækja eru ólíkar og gæti í sumum tilvikum útsjónarsemi og jafnvel nýsköpun hjá fyrirtækjum sem hefur gert fyrirtækjunum kleift að skapa sér örlytla tekjur á meðan ástandið varir leitt til þess að fyrirtækin fái engan stuðning þrátt fyrir að tekjutap sé verulegt, t.d. 74% á milli ára.

Ennfremur gera SI athugasemdir við fjárhæð styrkjanna og viðmiðun þeirra. Styrkirnir virðast eingöngu miðast við örfyrirtæki sem eru með litla yfirbyggingu og kostnað. Ljóst er að fyrirtæki sem hafa þurft að sæta lokunum hafa leitast við að nýta sér hlutastarfaleiðina og í því samhengi þurft að bera 25% launakostnað á meðan tekjur eru litlar sem engar.

² <https://www.althingi.is/altext/150/s/1254.html>

Því til viðbótar hafa fyrirtæki þurft að bera fastan kostnað. Umræddir styrkir, sér í lagi hámarkið, mun því í mörgum tilvikum ganga of skammt til að bæta fyrirtækjum það tjón sem orðið hefur vegna stöðvunarinnar.

Að auki má benda á að við útreikning styrkja er ekki miðað við starfshlutfall starfsmanna. Í 5. gr. frumvarpsins segir að lokunarstyrkur getur ekki orðið hærri en 800 þús. kr. á hvern launamann. Sú staða er því uppi að fyrirtæki sem er með tvo starfsmenn í 100% vinnu, samtals tvö stöðugildi, getur fengið að hámarki 1,6 m.kr. í styrk en fyrirtæki með þrjár starfsmenn í vinnu í 50% starfshlutfalli, samtals 1,5 stöðugildi, getur fengið hámarksstyrk, þ.e. 2,4 m.kr.

Með vísan til framangreinds leggja samtökin til að styrkirnir séu hækkaðir, þá sér í lagi hámarkið, skilyrði séu rýmkuð og tryggt að fyrirtæki njóti jafnræðis við úthlutun umræddra styrkja óháð starfshlutfalli þeirra starfsmanna sem hjá þeim starfa.

Stuðningslán

Í III. kafla frumvarpsins er lagt til að ríkissjóður ábyrgist að fullu stuðningslán frá lánastofnunum til rekstraraðila, sem veitt eru fram til ársloka 2020. Eitt þeirra skilyrða er að skattskyldar tekjur hafi numið frá 9 m.kr. að 500 m.kr. á árinu 2019 og tekjufall á tímabilinu 1. mars til 30. september 2020 verði a.m.k. 40%. Markmið aðgerðarinnar er að styðja við greiðsluflæði í hagkerfinu með því að auka möguleika smærri fyrirtækja á að standa undir föstum kostnaði. Samtökin benda á tvennt í þessu samhengi. Í fyrsta lagi er ljóst að lægri mörk skilyrðanna, þ.e. 9 m.kr. eru tvöfalt hærri en mörkin fyrir lokunarstyrkjunum. Hafa því smæstu fyrirtækin sem hafa þurft að loka starfsemi, sem í flestum tilvikum má vænta að séu einyrkjar, þ.e. einstaklingar í sjálfstæðri atvinnustarfsemi, einungis möguleika á að nýta sér lokunarstyrkina og ekki liggur fyrir rökstuðningur fyrir þeirri ákvörðun. Í öðru lagi eru efri mörkin ekki í samræmi við skilgreiningu löggjafarvaldsins á litlum fyrirtækjum sem skv. lögum um ársreikninga eru fyrirtæki með hreina veltu sem nemur 1,2 ma.kr. Er því stór hluti lítilla fyrirtækja undanskilinn þessum aðgerðum.

Samtökin leggja ríka áherslu á að aðgerðir stjórnvalda nái til allra fyrirtækja sem eins er ástatt um, óháð stærð. Sé ætlunin að aðstoða einungis minni fyrirtæki þarf hið minnsta að gæta að því að lítil og örfyrirtæki, skv. skilgreiningu löggjafans, njóti aðstoðar. Þess ber þó að geta að engin sérstök rök virðast lögð fyrir því að styðja eigi einungis minnstu fyrirtækin með sértækum aðgerðum frumvarpsins. Hér þarf að mati samtakanna að ganga lengra og styðja betur við fyrirtækin sem hafa þurft að bera fastan kostnað auk launakostnað þrátt fyrir litlar sem engar tekjur, á sama tímabili. Verði ekki tryggt að aðgerðirnar nái til fleiri aðila má ætla að viðspyrna þeirra fyrirtækja sem falla utan úrræðanna verði minni, með tilheyrandi samfélagslegu tjóni.

Samtökin leggja til stuðningslánin nái til fyrirtækja með tekjur undir 1,2 ma.kr. Í ljósi þess að fastur kostnaður er stór hluti í rekstri fyrirtækja, sérstaklega hjá litlum og meðalstórum fyrirtækjum, þá leggja samtökin til að lánsfjárhæð taki mið af rekstrarkostnaði fyrirtækja í beinu hlutfali við tekjufall, svo fremi sem tekjutapið er 40% eða meira.

III. Frumvarp til fjárukalaga fyrir árið 2020, 724. mál³

Samtökin fagna áformum um aðgerðir ríkisstjórnarinnar en vilja umfangsmeiri og víðtækari aðgerðir sem efla efnahagslega viðspyrnu hagkerfisins.

³ <https://www.althingi.is/altext/pdf/150/s/1253.pdf>

Fjölga þarf stoðum og auka verðmætasköpun. Með því að efla samkeppnishæfni verða til aukin verðmæti, aukin fjölbreytni í atvinnulífi, fleiri störf, auknar útflutningstekjur og auknar framtíðartekjur ríkissjóðs. Það er því mikils að vinna, sér í lagi á þessum tímamarki að vinna að umbótum í átt að aukinni samkeppnishæfni.

Samkeppnishæfni er nokkurskonar heimsmeistaramót þjóða í lífsgæðum. Þeim mun meiri sem samkeppnishæfnin er, þeim mun meiri verðmæti verða til og þar með verður meira til skiptanna. Fjórar stoðir framleiðni, og þar með samkeppnishæfni eru menntun, innviðir, nýsköpun og starfsumhverfi. Nú er tækifæri til þess að efla samkeppnishæfni Íslands með því að huga að þessum fjórum málaflokkum.

Menntun

Nýsköpun

Starfsumhverfi

Innviðir

Tækifærið felst í því að hlúa að því sem fyrir er og verja störf samhliða því að byggja undir fjölbreyttara atvinnulíf með því að virkja hugvit landsmanna, styðja við nýsköpun, styrkja mannauðinn, byggja upp innviði sem mæta þörfum samfélagsins og bæta starfsumhverfið. Með því að fjölga stoðunum er byggt undir stöðugleika með fleiri störfum, auknum útflutningi og nýjum atvinnugreinum.

Mikilvægt er að mati SI að við náum kröftugri viðspyrnu með markvissum aðgerðum. Með því að veita kröftuga viðspyrnu strax samhliða því að bregðast við fyrirsjáanlegri lausafjárkrísu geta öflug fyrirtæki staðið af sér storminn og annað aukinni eftirspurn þegar óvissu er aflétt. Þá eru tækifæri gripin núna til þess að örva eftirspurn enn frekar til að flýta fyrir batanum, meðal annars í útflutningi. Sérstaklega er horft til verkefna sem geta skilað áhrifum fljótt og hafa jafnframt jákvæð langtímaáhrif. Með því að kynna aðgerðir strax má hafa áhrif á væntingar heimila og fyrirtækja sem hefur nú þegar áhrif á efnahagslífið og mildar niðursveifluna. SI vill leggja til aðgerðir í eftirtöldum fimm flokkum með það að markmiði að efla samkeppnishæfni Íslands til skemmri og lengri tíma enda skapar það aukin verðmæti. Því er brýnt að sú aðgerðaáætlun sem hér er til umfjöllunar á Alþingi ásamt þeim næstu endurspegli þær áherslur svo efnahagur landsins nái aftur fyrri styrk.

Nýsköpun og hugverk

- Með auknum fjárfestingum í rannsóknum og þróun eru verðmæti og störf varin, færri uppsagnir verða en ella og nýsköpunarfyrirtæki nýta síður hlutastarfaleiðina.
- Á sama tíma eykur stuðningur við nýsköpun framleiðni og skapar forsendur fyrir framtíðarhagvexti.

Byggingariðnaður

- Byggingamarkaður hefur snöggkólnað en áfram verður þörf fyrir uppbyggingu íbúða.
- Hið opinbera getur haft jákvæð áhrif á greinina með ýmsum úrræðum og þarf að horfa sérstaklega til þess núna með það að markmiði að draga úr sveiflum og stuðla að hagkvæmari og skilvirkari uppbyggingu.
- Ljúka þarf nauðsynlegu umbótastarfi í samræmi við tillögur átakshóps frá janúar 2019 og yfirlýsingu ríkisstjórnarinnar í tengslum við Lífskjarasamning.

Innviðir

- Með því að flýta nauðsynlegum og arðbærum framkvæmdum er fjárfest í vexti framtíðar.
- Umtalsverð uppsöfnuð þörf er á fjárfestingum í innviðum landsins og var hún metin 372 ma.kr. í skýrslu SI og FRV frá 2017.
- Nú er góður tími til framkvæmda í stórum og smáum verkum um land allt enda er slaki í hagkerfinu og vaxtastig hagkvæmt.

Menntamál

- Við aðstæður sem þessar munu margir sækja í starfsnám, sér í lagi fólk sem hefur starfað við iðngreinar án réttinda. Menntakerfið þarf að taka á móti öllum þeim sem sækja um skólavist. Einnig þarf að tryggja nemendum námslok.
- Beina þarf fleirum í STEM (raunvísindi, tæknigreinar, verkfræði, stærðfræði) greinar enda eykur það hagvöxt til lengri tíma litið og fyrirtæki hafa þurft að leita út fyrir landsteinana að sérfræðingum á þessum sviðum.

Starfsumhverfi

- Létta álögur af fyrirtækjum til að skapa þeim betri starfsskilyrði sem leið til vaxtar og atvinnusköpunar.
- Lækka á tryggingagjald og fella niður næstu gjalddaga.
- Lækka á fasteignaskatta á atvinnuhúsnæði og fella niður næstu þrjá gjalddaga skattsins.
- Útvíkkun á verkefnið Allir vinna! sem lýtur að endurgreiðslu á virðisaukaskatti vegna tiltekinnar vinnu þannig að það taki til fleiri verkefna og borð við vegna jarðvinnu, vinnu á verkstæði og verksmiðjuframleiddra íbúðarhúsa eða húseininga.
- Einföldun á regluverki og skilvirkara eftirlit.

Að lokum vilja Samtök iðnaðarins ítreka ánægju sína með framkomnar tillögur stjórnvalda til að mæta þeim efnahagsþrengingum sem blasa við íslensku atvinnulífi. Samtökin leggja til að frumvörpin verði samþykkt, að teknu tilliti til framangreindra athugasemda.

Virðingarfyllst,

Sigurður Hannesson,
framkvæmdastjóri SI

Viðauki I

Hækkun á endurgreiðsluhlutfalli og þaki vegna fjárfestinga í rannsóknum og þróun

I. Almenn

Með endurgreiðslum ríkisins á útgjöldum fyrirtækja til rannsókna og þróunar (R&D) er hvatt til fjárfestingar í nýsköpun. Sú fjárfesting er ekki eingöngu hagkvæm fyrir viðkomandi fyrirtæki heldur hlýst af henni samfélagslegur ávinningur. Fjárfesting í R&D skapar störf í samfélaginu, umsvif aukast þannig að ríkissjóður fær auknar skatttekjur og útflutningur eykst sem styrkir hagkerfið. Reynslan sýnir að hvatarnir skila tilætluðum árangri. Með því að hækka þak á endurgreiðslur ríkissjóðs vegna R&D er samkeppnisumhverfi innlendra fyrirtækja jafnað við starfsumhverfi erlendis og fjárfest í hagvexti framtíðar þar sem stærri fyrirtæki geta aukið umsvif sín, með því að ráðast í ný rannsókna- eða þróunarverkefni, setja aukinn slagkraft í núverandi verkefni eða flytja verkefni hingað til lands, og þannig verða til störf hér á landi auk þess sem hugverkaréttindin eru þá skráð hér á landi og framtíðartekjur af þeim verða þá sömuleiðis til á Íslandi með tilheyrandi skattgreiðslum. Aðgerðin skapar þannig tekjur fyrir ríkissjóð til skemmri og lengri tíma.

Til samburðar við hlutastarfaleiðina og atvinnuleysisbætur stuðlar hækkun á endurgreiðslum á R&D að því að fyrirtæki velja að halda starfsfólki í vinnu fremur en að velja hlutastarfaleiðina til að mæta tímabundnum samdrætti en meirihluti kostnaðar vegna R&D eru laun sérfræðinga. Aðgerðin hvetur þannig til fjárfestinga í arðsömum verkefnum frekar en að hvetja til aðgerðaleysis með því að senda starfsfólk heim á atvinnuleysisbætur eða í hlutastarfaleið sem báðar eru fjármagnaðar af ríkissjóði.

II. Tillögur SI

Vísað er í fyrirhugaðar breytingar á lögum um stuðning við nýsköpunarfyrirtæki, nr. 152/2009, 10. gr. (kaflí II, 2.gr., mál 726). SI leggja til eftirfarandi breytingar:

- Að breytingar á 10. gr. verði **óttímabundnar**.
- Að hækkun á þaki og endurgreiðsluhlutfalli **taki gildi strax**, fyrir rekstrarárið 2020 og að kapp verði lagt á að flytja útgreiðslum vegna ársins 2019.
- Að sérstakur frádráttur frá álögðum tekjuskatti nemi **allt að 35 hundraðshlutum af útlögðum kostnaði, að teknu tilliti til takmarkana samkvæmt 15. gr. sömu laga** (nr. 152/2009). Fyrrihluti greinarinnar myndi hljóða svo eftir fyrrgreindar breytingar:

„Nýsköpunarfyrirtæki sem er eigandi að rannsóknar- eða þróunarverkefnum sem hlotið hafa staðfestingu skv. 5. gr. á rétt á sérstökum frádrætti frá álögðum tekjuskatti sem nemur allt að 35 hundraðshlutum af útlögðum kostnaði, að teknu tilliti til takmarkana þar sem það á við skv. 15. gr., vegna þessara verkefna enda sé um að ræða frádráttarbæran rekstrarkostnað í skilningi 1. mgr. 1. tölul. 31. gr. laga nr. 90/2003, um tekjuskatt.“ Með öðrum orðum er lagt til að „20 hundraðshlutum“ verði breytt í „allt að 35 hundraðshlutum“.

- Að hámark kostnaðar til útreiknings á frádrætti frá álögðum tekjuskatti hjá hverju fyrirtæki verði 1.100.000.000 kr. óháð því hvort um er að ræða aðkeypta rannsóknar- eða þróunarvinnu. Síðari hluti ákvæðis 10. gr. laga nr. 152/2009 myndi þannig hljóða svo:

„Hámark kostnaðar til útreiknings á frádrætti hjá hverju fyrirtæki skal vera 1.100.000.000 kr. Þar af er heimilt að aðkeypt rannsóknar- og þróunarvinna nemi 200.000.000 kr.“

III. Rökstuðningur

Niðurstöður greiningar SI á því svigrúmi sem er til staðar innan evrópska regluverksins eru þær að hækkun á þaki sé fyllilega innan þess ramma sem regluverkið heimilar og raunar er nægt svigrúm til að ganga enn lengra í þeim efnum. Markmiðið með því að hækka umrætt þak er að hafa áhrif á ákvarðanatöku hugverka- og hátæknifyrirtækja á Íslandi en slík hækkun mun skila sér í því að fyrirtæki auka almennt umsvif og ráðast í ný rannsóknar- og þróunarverkefni. Fjöldmörg dæmi eru t.a.m. um nýráðningar sem rekja má beint til tvöföldunar umrædds þaks með lögum sem tóku gildi 1. janúar 2019¹. Það skapar hins vegar ekki rétta hvata að skilyrða hluta hækkunar þaksins við aðkeypta rannsóknar- og þróunarvinnu. Þetta á sérstaklega við í þeirri stöðu sem nú blasir við í efnahagslífinu, þar sem stefnir í metatvinnuleysi hér á landi. Með því að skilyrða 200.000.000 kr. af 1.100.000.000 kr. við aðkeypta rannsóknar- og þróunarvinnu er beinlínis verið að hvetja fyrirtæki til að kaupa sérfræðipjónustu annars staðar frá í stað þess að byggja upp störf hér á landi. SI leggja því til ofangreinda breytingu á ákvæðinu.

Hvað varðar tillögu um enn frekari hækkun á endurgreiðsluhlutfalli, úr 20 í *allt að 35%* í stað 20 í 25% telja SI það fyllilega samrýmast heimildum samkvæmt evrópska regluverkinu og því verklagi sem nú er viðhaft hér á landi í þessum efnum. *Nánar útlistað hér að neðan:*

- Hámarkshlutföll aðstoðar ráðast af samblöndu ýmissa þátta, m.a. tegund verkefna og stærð fyrirtækja.
- Í 15. gr. laga nr. 152/2009 eru þeir helstu þættir þegar útlistaðir. Með því að vísa í 15. gr. í 10. gr. er því komið í veg fyrir tilvik þar sem stuðningur færi umfram heimildir. Um væri að ræða endurgreiðsluhlutfall upp á *allt að 35%*, með fyrirvara um ákvæði 15. gr. Lægri talan ræður.
- Eingöngu í einstökum tilfellum myndi 35% endurgreiðsla til einstaks fyrirtækis vegna einstaks verkefnis vera umfram þau mörk sem regluverkið setur. Undir þeim kringumstæðum yrði upphæð endurgreiðslu leiðrétt í meðförum RSK.
- Þak á endurgreiðslur ásamt því að heimildir um hámarkshlutföll vegna einstakra verkefna ná upp í allt að 80-100% samkvæmt regluverkinu skapa nægilegt svigrúm til að miða við allt að 35% endurgreiðslu samkvæmt 10. gr. laganna.